

КОНЦЕПЦІЯ ЕНЕРГОІНФОРМАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Подано авторське бачення концептуальних аспектів еволюції культури людини під впливом енергоінформаційного обміну в космосі.

Ключові слова: космос, людина, еволюція, культура, парадигма, енергія, потенціал.

Представлено авторское видение концептуальных аспектов эволюции культуры человека под воздействием энергоинформационного обмена в космосе.

Ключевые слова: космос, человек, эволюция, культура, парадигма, энергия, потенциал.

Author vision of conceptual aspects of evolution of culture of man is presented under act of energy exchange in space.

Key words: space, man, evolution, culture, paradigm, energy, potential.

На початку ХХІ століття все більше активізується процес формування нової картини світу, у чому провідну роль відіграють розробки, виконані в контексті ідей космічного мислення. Наукова картина світу, основана на соціологічному світовідчутті, зазнає нині значної трансформації у зв'язку з розробкою все більшої кількості концепцій, створених з урахуванням багатогранних зв'язків людини з космосом і котрі розкривають самі механізми таких зв'язків. Наукова й філософська спадщина попередніх століть містить методологію вивчення факторів і механізмів, що зумовлюють єдність людини з космосом, про що міркували свого часу провідні вчені та філософи-космісти. Основою цієї єдності є, насамперед, моральні й етичні моменти, зокрема космічні джерела моралі. У зв'язку з цим зростає актуальність подальшого дослідження наукової й філософської спадщини.

Мета статті — розглянути аспекти еволюції культури людини в рамках концепції енергоінформаційної парадигми в сучасному суспільстві.

Космос і людина — саме ці взаємовідносини необхідно розглянути, перш ніж говорити власне про культуру. По суті, всі об'єкти цього світу, зокрема й людина, перебувають у космосі, під впливом бурхливого енергетичного життя, ритмів, хімізму пронизуючих його променів, потоків різних часток матерії, магнітних струменів, імпульсів та ін. Це дозволяє порушити питання про те, що ідеї стосовно природи культури людини станов-

лять основу нової парадигми, що потребує глибокого наукового вивчення. Відмітною ознакою цієї парадигми є те, що культура людини вводиться до загальнокосмічного еволюційного процесу і при цьому розглядаються складові й механізми означеного процесу.

У цьому дослідженні під поняттям «парадигма» мається на увазі визначення, поширене в науці про культуру. Парадигма розглядається як «сукупність теоретичних і методологічних передумов, які визначають конкретне наукове дослідження та є моделлю, зразком постановки й рішення дослідницьких завдань. Зміна парадигми — щось більше, ніж чергування теорій і концепцій, висунутих авторами. Зміна парадигми є зміною відносин до об'єкта дослідження, що припускає зміну дослідницьких методів і цілей, а іноді й зміну самого предмета дослідження» [2].

Необхідно відзначити внесок у розробку цієї проблематики таких провідних учених: В. Афанасьєва, Ю. Алексєєва, В. Баруліна, А. Гавріліна, К. Джейнса, Г. Дульнева, Т. Куна, Н. Крилова, В. Конєва, А. Лаборіта, І. Ладєнко, Дж. Мартіна, І. Мємохіна, Д. Медоуза, А. Назарова, В. Пригожина, В. Панова, А. Ракітіна, В. Рогожкіна, В. Соловійова, Е. Соколова, С. Степіна, А. Сіліна, Б. Уїнстона, А. Урсула, Ф. Ханцевєрова, Л. Шапошнікової, А. Т. Шадріна, І. Юзвішина та ін. У цілому аналіз літератури свідчить, що, незважаючи на велику кількість досліджень, у яких розкриваються різні аспекти вибраної теми, вона ще потребує подальшого глибокого осмислення й структуризації накопичених знань.

У науці про культуру затвердилися певні парадигми: еволюціоністська; плюралістична; концепція ігрової культури; ідеї, розвинені в рамках структуралізму; матеріалістична теорія й ін. Їхній аналіз дозволяє виділити основні властиві їм принципові положення. При цьому можна побачити, що в безлічі часом протилежних ідей усе-таки є щось загальне, а саме те, що культура майже завжди розглядається в площині соціологічного світовідчуття. Очевидно, що вищезазначені парадигми й теорії не розглядають культуру і її творця — людину — у контексті еволюції всієї космічної структури. Такий розгляд можливий у полі іншого мислення — космічного.

У концепції культури з погляду пізнання «Живої Етики» йдеться про Космос, речовина якого складається не з мертвої матерії, приблизно «проясненої» подекуди в космічних глибинах рідкими іскрами життя, а з «духо-матерії», матерії різнорідної та одухотвореної, а отже — живої.

Жива Етика уможлиблює глибше осмислення того, багато в чому дивного й настільки важливого для нас явища, що ми називаємо звичним словом «культура». Ідеться про проникнення в її природу, необхідність якого продиктована самим часом, оскільки міркування навколо культури, а також підміна її іншими поняттями не надає виходу з кризових станів суспільства; відвернене ж до неї відношення, що поступово переходить у повне ігнорування, приведе до ще більшої бездуховності, до ще глибшого й тотальнішого занепаду всіх аспектів цивілізації. Бездуховність — значить без духу, вищих зв'язків, цілісного розуміння людини й урахування тонкої матерії, космосу й усіх найтонших взаємодій. Лише звернення до глибин природи самої людини, не відірване від складної й багатовимірної реальності космосу, пізнання сутності й основи її еволюції може дати вихід. При вдумливому розгляді такою основою буде саме культура.

Якщо розглядати Живу Етику, то наявні в ній методологічні положення [3] — основа якісно нових поглядів на культуру, вони є тією самою моделлю й зразком, за яким може проводитися її вивчення. Важливо, що осмислення культури в просторі ідей Живі Етики припускає зміну ставлення до природи самої культури. Це продиктовано, насамперед, особливостями енергетичного світогляду й ширшим розумінням сутності матерії. Крім того, вже сама назва філософської системи — Жива Етика — містить у собі принципову новизну у ставленні до культури. Можна цілком точно стверджувати, що раніше етику не розглядали в контексті космічної еволюції людини, де існує тісний зв'язок між етичними принципами, космічними законами й просуванням людини нескінченними сходами вдосконалення своєї матерії. А в такому, еволюційному, смислі етика, що відкриває нові грані усвідомлення життя людини в безмежності, постає саме живою.

Розкриваючи тему принципової відмінності цієї концепції від інших існуючих поглядів на культуру, важливо відзначити й такий момент. Соціологічне світовідчуття, що утвердилося свого часу, набуло поширення, тому всі явища, зокрема й культура, розглядалися в його рамках, обмежуючись лише суспільними відносинами, відділеними щільною завісою від еволюційних механізмів космічної безмежності. М. О. Бердяєв писав: «Усі соціальні вчення XIX століття були позбавлені тієї свідомості, що людина — космічна істота, а не обиватель поверхової громадськості на поверхні землі, що він перебуває в спілкуванні зі світом глибини й зі світом висоти» [1]. У цьому контексті не зайвим буде відзначити, що в другій половині XIX століття ве-

ликий вплив на становлення науки про культуру робить сформована в той час етнографічна наука, в контексті розвитку якої культура стає об'єктом спеціального вивчення. Дослідження особливостей буття народів, пізнання самої людини в межах соціологічного світовідчуття тієї епохи накладали відповідний відбиток і на вивчення культури, що розглядалася переважно в аспекті соціальних функцій. Але з межі XIX–XX ст. стан справ у науково-філософському осмисленні людини й навколишнього світу якісно й помітно змінювався.

Продовжуючи тему космічної єдності, відзначимо, що, відповідно до філософії Живої Етики, Космос пульсує в певному ритмі, і ця пульсація має важливі характеристики. Вона керує всіма життєвими проявами, народженням енергій та їхнім зсувом; долі народів і самої планети перебувають у залежності від космічної пульсації; вона намічає шлях еволюції; має якість творчості; нарешті, космічна пульсація відчутна серцем [6]. Тема пульсації Космосу підводить до осмислення одного з центральних понять Живої Етики — «Космічного Магніту», проявом якого й названа «пульсація життєвого процесу» [6, стор.291].

Вищезазначене свідчить, що людина, її творчість перебувають у сфері впливу цієї основної космічної структури. До осмислення тієї космічної реальності, що розуміється під поняттям «Космічного Магніту» близько підійшов видатний учений О. Л. Чижевський. Учений вважав, що творчі сили Космосу тісно пов'язані з феноменом самого життя через пульс «космічного серця», що вмщує всю Світобудову. «Можливо, і еруптивна діяльність на Сонці, і біологічні явища на Землі — співефекти однієї загальної причини — великого електромагнітного життя Всесвіту. Це життя має свій пульс, свої періоди й ритми. Наука майбутнього повинна вирішити питання, де зароджуються й звідки виходять ці ритми... Ми звикли дотримуватися грубого й вузького антифілософського погляду на життя, як на результат випадкової гри тільки земних сил. Це, звичайно, неправильно. Життя ж, як бачимо, значно більшою мірою є явищем космічним, ніж земним. Воно створене впливом творчої динаміки космосу на інертний матеріал Землі. Воно живе динамікою цих сил, і кожне биття органічного пульсу узгоджене з биттям космічного серця — цієї грандіозної сукупності туманностей, зірок, Сонця й планет» [5]. Ці думки О. Л. Чижевського дуже близькі до концепції Живої Етики про «Зроблене Серце», що в космічній еволюції й енергетичному житті Світобудови відіграє провідну роль.

Будучи носієм космічних сил та енергій, а також маючи здатність до сприйняття й перетворення у своїй діяльності косміч-

них ритмів від енергетично вищих структур Усесвіту, людина може впливати на матерію. Іншими словами, вона не просто створює щось із матерії, а може перетворювати й підносити її. По суті представлена нова концепція людини. У цій філософській системі розкривається зміст нового етапу в розвитку людини, досягнення якого власне надає ширше розуміння космічної реальності. В означеному процесі явище культури виявляється основним. Причому культура постає у формі конкретної енергетичної структури, що міститься в людині.

Культурі належить ключове місце в еволюції людини, причому в її космічному розумінні. З огляду на це, відзначимо, що культура не може не бути пов'язаною з певними космічними законами. Її осмислення через певні «законали Космосу» також можна віднести до особливостей нової парадигми, які відрізняють її від раніше висунутих концепцій. Серед таких законів можна назвати такі [3].

Закон подвійності виражає культуру у двох аспектах. Перший, причинний, аспект — як енергетична система духу людини, що, розвиваючись, перебуває в безперервному енергообміні з високими космічними структурами і в результаті творчої діяльності якої на планеті виникає тонке й потужне енергетичне поле — основа плідного розвитку цивілізації. Другий аспект — це матеріальні форми культури, підживлені цією високовібраційною енергетикою і які ми можемо бачити, сприймати дотиком, а саму енергію сприймати на рівні почуттів. Енергетика духу, будучи провідною або причинною, перетворює або одухотворює певний вид матерії.

Закон тяжіння відбитий, насамперед, у тому, що дух людини має властивість магніту, притягаючи у своє поле енергетику, яка відповідає його рівню вібрацій.

Закон енергоінформаційного обміну, що є основою й самим механізмом розвитку духу. Енергообмін відбувається в контексті космічних законів, які, у свою чергу, є невід'ємними від етики. Тому порушення етичних принципів, отже — і певних законів, і самого енергообміну, — це один процес, що приводить до ускладнень у розвитку енергосистеми духу й зрештою до безкультур'я.

Закон Космічної Ієрархії, в енергообміні з якою перебуває дух людини, зважаючи на те, що Космос є цілісною одухотвореною системою. Енергетичний обмін з Вищим і є основою розвитку культури в глибинах людської природи.

Закон духовного перетворення через Красу. Краса є найважливішою підвалиною культури, енергетичною основою, голо-

вним принципом, відповідно до якого відбувається розвиток або вдосконалення духу.

Навчитися сприймати красу й розуміти її зміст — означає зробити важливий крок до власного духовного перетворення, оскільки містить високу енергетику духу, що взаємодіє з внутрішнім світом людини, гармонізуючи й примножуючи її енергетичний потенціал.

Закон відповідності пов'язаний як із самою культурою, так і з метанауковим засобом пізнання, найважливішою характеристикою якого є пізнавальні можливості духу людини (здійшені за допомогою серця). Тут головне — відповідність між певним духовним рівнем розвитку людини й можливістю здобуття знань умоглядним шляхом з опорою на інтуїцію. Високе пізнання відбувається через внутрішній світ людини.

Закон єдності Космосу. Саме поняття «дух» (його природа і механізми розвитку) є одним з основних у пізнанні космічної єдності.

Очевидно, що новій парадигмі культури, з урахуванням значених законів, повинні відповідати певні функції культури.

Оскільки природа людини розглядається наукою про культуру переважно з позицій соціологічного світовідчуття, всі відомі функції культури — людинотворча, пізнавальна, адаптивна, інтегративна, регулятивна, комунікативна, аксіологічна, інформаційна та ін. — мають в основному соціальне забарвлення (по суті, і самою культурологією більшість з цих функцій характеризуються як соціальні). Якщо ж ми розглядаємо еволюцію людини в межах цілісної космічної структури, то ці функції не можуть, на наш погляд, відповідно характеризувати культуру. У такому разі логічно сформулювати нові функції культури, які відповідали б її новій парадигмі як системі духу, що самоорганізується. Такими функціями можуть бути наступні.

Культура є найважливішою умовою зв'язку людини з вищими, витонченішими станами матерії, високоорганізованими космічними структурами, імпульс яких і забезпечує самоорганізаційні процеси в енергетичному полі духу людини, а значить, і саме існування та розвиток культури. Глибинний зв'язок людини з Космосом, Вищим відбувається на рівні розвитку в ньому етичних, моральних основ або його культурного рівня. Цей зв'язок, його особливості є найважливішим положенням космічного мислення й нової системи пізнання та потребує наукового осмислення. Таким чином, розуміння етики істотно розширюється, зокрема не тільки міжособистісне й суспільне зна-

чення, але й набуває космопросторового сенсу. Етика є головною умовою енергообміну, що рухає еволюцію людини.

Енергія має вібрацію, рівень якої залежить від якості енергетики будь-якої структури — її носія. Культура, що має відношення до високівібраційної енергетики духу (як частини космічної структури), перебуває в природному зв'язку з високими космічними ритмами, що дають імпульси розвитку різним станам матерії. Відповідно, усі прояви та результати творчості духу людини — матеріальні носії культури — також наділені як особливою енергетикою, вкладеною в них людиною-творцем, так і певними зв'язками з енергетичним життям Космосу. Разом ці матеріальні носії культури утворюють велике енергетичне поле, пов'язане з ритмами високих космічних структур і на базі якого плідно розвивається цивілізація. Таке поле, так само як і дух людини, здатне до самоорганізації, розвитку, оскільки воно продовжує зберігати живий зв'язок з людиною за допомогою енергоінформаційного обміну. У своїй сукупності ці поля становлять енергетичне поле всієї планети, що, залежно від сили й насиченості, може притягати (енергія як магніт) відповідні енергії з Космосу. Таким чином, ті процеси, які відбуваються в душі людини (формування культури) під впливом космічного енергоінформаційного обміну, відбиваються на енергетиці всієї планети, також задіяної в цьому обміні. Еволюції людини й планети тісно пов'язані, одна без одної не можуть існувати. Звідси — існування життєво важливої необхідності, або космічної доцільності, збереження об'єктів культури, які пов'язують, образно говорячи, небо й землю.

Культура, як система духу, що самоорганізується, будучи невід'ємною від творчості, перетворює навколишню матерію, сприяючи її витонченості й підвищенню рівня її енергетики. Можна також сказати, що це перетворення забезпечене тим космічним енергообміном, у якому задіяний дух людини й уся планета. Культура, що розвивається в полі цього духу, змінює якість усіх тонких структур людини. У цілому невіддільний від культури етичний та енергетичний процес перетворення людини, тобто вдосконалення її внутрішніх якостей, і є основною складовою шляху його космічної еволюції. Важливим фактором у цій функції є внутрішнє, свідоме прагнення людини до чогось вищого й довершенішого.

Культура є підвалиною космічної еволюції, оскільки вона невід'ємна від творчої та перетворюючої матерії сили духу, що задіяний у загальнокосмічному еволюційному процесі. Діючи в межах різних станів матерії, ця сила одухотворяє й удоскона-

лює останню (тобто грубіші стани духо-матерії), що сприяє досягненню головної мети еволюції. Без культури еволюційний процес, що охоплює не тільки людство, але й усю планету (цей зв'язок певною мірою можна продовжити й далі, у Космос), затихає, припиняється й повертає до інволюції. Безкультур'я як зневажання космічних законів у масштабах планети, що еволюціонує разом з людством, перетворюється на глобальні кризи й природні катастрофи.

При дослідженні культури з погляду космічного мислення розкривається її пріоритетне положення як у духовному розвитку, так і в усіх сферах діяльності людини. Такий підхід до культури надає можливість формувати цілком чітку стратегію виходу з численних криз, що потребують у цей час невідкладного вирішення, — головна з яких, що є основою всіх інших, — криза духовна, криза культури. Саме в культурі, в її осмисленні, захисті й усебічному розвитку міститься вихід з того кризового становища, у якому опинилося людство.

На підставі вищевикладеного ми дійшли таких висновків.

1. Культура є самоорганізуючою системою духу, задіяною в космічному енергоінформаційному обміні з вищими структурами Світобудови. Культура постає як явище природне, котре формується природно, в глибинах нашої духовної й космічної природи. Усе це розкриває особливості такого явища, як енергетичне поле культури, що, за своєю тонкою природою є основою для добродійного розвитку цивілізації.

2. При розгляді культури з погляду Живой Етики найяскравіше виявляється те, чому Етика — Жива. По-перше, культурі належить головне місце в космічній еволюції людини. По-друге, сама можливість знаходження життя в Безмежності зумовлена розвитком саме культури або вдосконаленням духу людини, для якого Космос, вищі стани складової його матерії — рідний будинок. Тобто це життя, безперервне просування визначають культурний рівень людини, або, іншими словами, Етику.

3. Серед поширених концептуальних поглядів на культуру, ідей з осмислення її природи, які широко вивчаються культурологією, немає такої концепції, в якій культура розглядалася б з погляду її впливу й участі в загальнокосмічному еволюційному процесі й при цьому розкривалися б особливості й самі механізми цього процесу. Водночас такий підхід існує в полі космічного мислення. Це істотна відмінність від інших концепцій надає всі підстави порушити питання про якісно нову парадигму культури, ідеї якої поступово розвиваються в наші дні. Цю па-

радігму можна по праву назвати енергоінформаційною парадигмою культури людини.

4. Нова парадигма культури пропонує зміну ставлення до досліджуваного явища, що продиктовано особливостями енергетичного світогляду. У новій парадигмі природа культури й закономірності її розвитку розкриваються в контексті цілісного погляду на людину та культурно-історичний процес. Цей погляд припускає невід'ємність від особливостей розвитку всієї космічної структури, тому культура відіграє провідну роль у космічній еволюції людства.

Принципи випадковості й спонтанності не можуть бути основою розвитку матерії, а також самого виникнення законів, за якими відбувається цей розвиток.

У структурованому та такому, що розвивається по строгих законах Всесвіту, закон провідної ролі Вищого є основою космічної еволюції, як у цілому, так і в окремих прикладах, що знаходить певне відображення в самоорганізаційних процесах синергетики. Енергообмін з Вищим і основою розвитку культури в глибинах людської природи. Усе це може бути тематикою подальших досліджень.

Список літератури

1. Бердяев Н. А. Судьба России. Опыт по психологии войны и национальности / Н. А. Бердяев. — М. : Мысль, 1990. — С. 130.
2. Кононенко Б. И. Большой толковый словарь по культурологии / Б. И. Кононенко. — М., 2003. — С. 307.
3. Назаров А. Г. Что такое космизм в идее ноосферы / А. Г. Назаров // Космическое мировоззрение — новое мышление XXI века : материалы междунар. науч.-обществ. конф., 2003. В 3-х т. Т. 1. — М. : МЦР, 2004. — С. 155.
4. Шапошникова Л. В. Философия космической реальности : [вступ. ст.] / Л. В. Шапошникова // Учение Живой Этики. Листы Сада Мории. Кн. 1. Зов. — М. : МЦР, Мастер-Банк, 2003. — С. 53–58.
5. Чижевский А. Л. Колыбель жизни и пульсы Вселенной / А. Л. Чижевский // Русский космизм: Антология философской мысли. — М. : Педагогика-Пресс, 1993. — С. 322–324.
6. Шапошникова Л. В. Великое путешествие. В 3-х кн. Кн. 3. Вселенная Мастера / Л. В. Шапошникова. — М. : МЦР, 2005. — С. 440, 441.

Надійшла до редколегії 23.03.2010р.